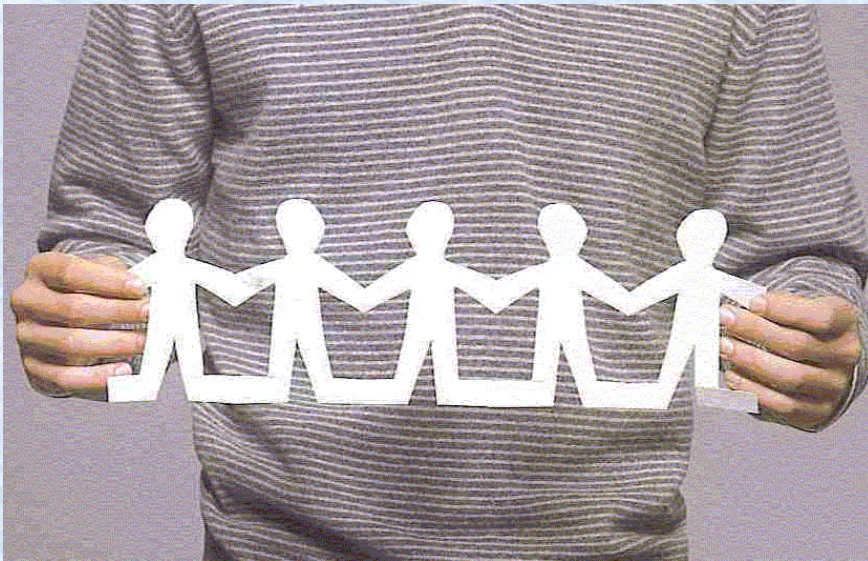

Μικρές Απλές Προτάσεις Για Την Εκπαίδευση Των Ατόμων Με Αυτισμό

30 Χρήσιμες συμβουλές που απλά δουλεύουν

Βασισμένο σε σκέψεις της Temple Grandin, Ph.D. στο "AUTISM RESEARCH INSTITUTE"
(<http://www.autism.com>).

☑ Πολλά άτομα με αυτισμό είναι «οπτικοί στοχαστές». Σκέφτονται δηλαδή με εικόνες. *Temple Grandin: «Σκέφτομαι με εικόνες. Δεν σκέφτομαι με την γλώσσα. Όλες οι σκέψεις μου είναι σαν βιντεοκασέτες που τρέχουν στη φαντασία μου. Οι φωτογραφίες είναι η πρώτη γλώσσα μου και τα λόγια είναι η δεύτερη γλώσσα μου. Τα ουσιαστικά ήταν οι πιο εύκολες λέξεις για να τις μάθω γιατί μπορούσα να κάνω τη λέξη μια εικόνα στο μυαλό μου».* Για να μάθει το παιδί λέξεις όπως "πάνω" ή "κάτω", ο δάσκαλος θα πρέπει να δείξει οπτικά στο παιδί. Για παράδειγμα, πάρτε ένα αεροπλανάκι και πείτε "πάνω" καθώς το απογειώνετε από ένα γραφείο. Κάποια παιδιά θα μάθουν καλύτερα αν οι κάρτες με τις λέξεις "πάνω" και "κάτω" συνδεθούν με το αεροπλανάκι. Η κάρτα "πάνω" επιδεικνύεται όταν το αεροπλάνο απογειώνεται. Η κάρτα "κάτω" επιδεικνύεται όταν προσγειώνεται.

☑ Αποφύγετε τις μακρές προφορικές οδηγίες. Τα άτομα με αυτισμό έχουν **δυσκολίες στην απομνημόνευση της σειράς**. Σε περίπτωση που το παιδί μπορεί να διαβάσει, γράψτε τις οδηγίες σε χαρτί. *Temple Grandin: «Δεν μπορώ να θυμηθώ ακολουθίες. Αν μου ζητήσετε να σας περιγράψω την κατεύθυνση για πχ ένα βενζινάδικο, μπορώ να θυμηθώ μόνο τρία βήματα. Τις οδηγίες με περισσότερα από τρία βήματα, πρέπει να τις γράψω. Έχω επίσης δυσκολίες να θυμηθώ τον αριθμό ενός τηλεφώνου, γιατί δεν μπορώ να τον κάνω εικόνα στο μυαλό μου».*

☑ Πολλά παιδιά με αυτισμό είναι καλά στη ζωγραφική, το σχέδιο, την τέχνη και τον χειρισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών. Αυτές οι περιοχές ταλέντων θα πρέπει να ενθαρρυνθούν. Πρέπει να δοθεί πολύ μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη των ταλέντων του παιδιού (που αλλιώς λέγονται και «**νησίδες δεξιοτήτων**»). Τα ταλέντα μπορεί να μετατραπούν σε δεξιότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μελλοντική απασχόληση του ατόμου με αυτισμό.

☑ Πολλά παιδιά με αυτισμό **προσκολλώνται σε ένα θέμα** όπως πχ τρένα ή χάρτες κλπ. Ο καλύτερος τρόπος για να αντιμετωπίσετε αυτές τις προσκολλήσεις είναι **να τις χρησιμοποιήσετε** για να παρακινήσετε το παιδί στη σχολική εργασία. Αν το παιδί αγαπάει τα τρένα, χρησιμοποιήστε τα για να διδάξετε την ανάγνωση και τα μαθηματικά. Διαβάστε ένα βιβλίο για ένα τρένο και κάντε μαθηματικά προβλήματα με βαγόνια. Για παράδειγμα, υπολογίστε πόσος χρόνος απαιτείται για ένα τρένο για να πάει από μία πόλη σε μία άλλη, ή βάλτε τα γράμματα ή τις συλλαβές ή τις λέξεις σε βαγόνια ή τις πράξεις σε βαγόνια.

☑ Χρησιμοποιήστε συγκεκριμένες οπτικές μεθόδους για να διδάξετε **έννοιες αριθμών**. *Temple Grandin: «Οι γονείς μου όταν ήμουν μικρή μου έκαναν δώρο ένα παιχνίδι μαθηματικών που με βοήθησε να μάθω τους αριθμούς. Αποτελείτο από ένα σύνολο από κύβους που είχαν διαφορετικό μήκος και διαφορετικό χρώμα για τους αριθμούς από το ένα μέχρι το δέκα. Με αυτό το παιχνίδι έμαθα πώς να προσθέτω και να αφαιρώ. Για να μάθω κλάσματα, ο δάσκαλος μου είχε ένα ξύλινο μήλο που είχε κοπεί σε τέσσερα κομμάτια και ένα ξύλινο αχλάδι που είχε κοπεί στο μισό. Από αυτό έμαθα την έννοια των τετάρτων και μισών».* Συζητήστε με τον Παιδαγωγό του παιδιού σας για περισσότερες λύσεις.

☑ Πολλά παιδιά με αυτισμό έχουν προβλήματα με τον **έλεγχο και τον συντονισμό της κίνησης** στα χέρια τους. Το **γράψιμο** είναι λοιπόν συχνά πολύ σκληρό και δύσκολο γι αυτά τα παιδιά. Αυτό μπορεί να συγχύσει εντελώς το παιδί. Για να μειώσετε την ταραχή του και να το βοηθήσετε να απολαμβάνει τα γραφόμενα, αφήστε το να γράφει και στον υπολογιστή. Η πληκτρολόγηση είναι συχνά πολύ πιο εύκολη και το γραφόμενο είναι πάντα ευκρινές.

☑ Ορισμένα αυτιστικά παιδιά **θα μάθουν ανάγνωση** πιο εύκολα με την φωνολογία και άλλα με την απομνημόνευση ολόκληρων λέξεων. *Temple Grandin: «Έμαθα με φωνήματα. Η μητέρα μου με δίδαξε τους κανόνες φωνολογίας και στη συνέχεια με έβαζε να λέω την λέξη».* Τα παιδιά με ηχολαλία θα μάθουν καλύτερα με κάρτες και εικονογραφημένα βιβλία ώστε οι λέξεις να σχετίζονται με τις εικόνες. Είναι σημαντικό να έχουμε την εικόνα και το γραπτό λόγο στην ίδια πλευρά της κάρτας. Όταν διδάσκουμε τα ουσιαστικά, το παιδί πρέπει να ακούει την ομιλούσα λέξη και να βλέπει την εικόνα και τον τρόπο που γράφεται ταυτόχρονα. Ένα παράδειγμα της διδασκαλίας ενός ρήματος θα ήταν το παιδί να κρατήσει μια κάρτα που λέει "πηδάω", και να πηδήξει πάνω και κάτω, λέγοντας ταυτόχρονα "πηδάω".

Temple Grandin: «Όταν ήμουν παιδί, οι δυνατοί ήχοι, όπως το σχολικό κουδούνι χτυπούσαν τα αυτιά μου σαν τον τροχό του οδοντίατρου που χτυπάει ένα νεύρο». Τα παιδιά με αυτισμό πρέπει να προστατεύονται από τους ήχους που «πονούν» τα αυτιά τους. Οι ήχοι που προκαλούν τα περισσότερα προβλήματα είναι τα κουδούνια στο σχολείο, τα μεγάφωνα, ο ήχος από τις καρέκλες ή τα τραπέζια που σέρνονται στο πάτωμα, οι στριγγλιές. Σε πολλές περιπτώσεις, το παιδί θα είναι σε θέση να ανεχτεί το κουδούνι αν βάλουμε κολλητική ταινία στο εσωτερικό του κύλινδρο. Το σύρσιμο στις καρέκλες μπορεί να σιγήσει, τοποθετώντας τρύπιες μπάλες του τένις στις άκρες των ποδιών των καθισμάτων ή βάζοντας χαλί στο πάτωμα. Ένα παιδί μπορεί να φοβάται ένα συγκεκριμένο δωμάτιο, επειδή φοβάται ότι μπορεί ξαφνικά να ακουστεί σε αυτό ένας από τους παραπάνω ήχους που το τρομάζουν. Ο φόβος για αυτούς τους ήχους μπορεί να το οδηγήσει σε μη αποδεκτή συμπεριφορά. Εάν ένα παιδί καλύπτει τα αυτιά του, είναι ένας δείκτης ότι ένας συγκεκριμένος ήχος πονάει τα αυτιά του. Μερικές φορές η ευαισθησία σε ένα συγκεκριμένο ήχο, μπορεί να αντιμετωπιστεί με την καταγραφή του ήχου σε ένα κασετόφωνο. Αυτό θα επιτρέψει στο παιδί να ξεκινήσει τον ήχο και σταδιακά να αυξήσει την έντασή του. **Το παιδί πρέπει να έχει τον έλεγχο της αναπαραγωγής του ήχου.**

Ορισμένοι αυτιστικοί άνθρωποι **ενοχλούνται** από οπτικούς διασπαστές και λαμπτήρες φθορισμού. Μπορούν να δουν ακόμα και το απλό τρεμόπαιγμα της ηλεκτρικής ενέργειας. Για να αποφευχθεί αυτό το πρόβλημα, τοποθετήστε το γραφείο του παιδιού κοντά στο παράθυρο ή προσπαθείστε να αποφύγετε να χρησιμοποιήσετε λαμπτήρες φθορισμού. Σε περίπτωση που δεν μπορεί να αποφευχθεί να έχετε λαμπτήρες φθορισμού, χρησιμοποιήστε τους νεότερους λαμπτήρες. Οι νέες λάμπες τρεμοπαίζουν λιγότερο. Το τρεμοπαίξιμο του λαμπτήρα φθορισμού μπορεί επίσης να μειωθεί με την τοποθέτηση ενός πορτατίφ στο γραφείο του παιδιού.

Κάποια υπερκινητικά παιδιά με αυτισμό που κινούνται όλη την ώρα θα είναι συχνά πιο ήρεμα όταν τους δοθεί ένα παραγεμισμένο με άμμο ή φασόλια βαρύ σακουλάκι στη μέση ή στα πόδια. **Η πίεση το βοηθά να ηρεμήσει το νευρικό του σύστημα.** Για καλύτερα αποτελέσματα, το σακουλάκι πρέπει να εφαρμοστεί για είκοσι λεπτά και στη συνέχεια να αφαιρεθεί για λίγα λεπτά. Αυτό εμποδίζει το νευρικό σύστημα από την προσαρμογή σε αυτό. **Temple Grandin:** «Ήμουν πολύ πιο ήρεμη όταν εφαρμόζα πίεση. Για τον λόγο αυτό, ως ενήλικας έχω φτιάξει την μηχανή συμπίεσης».

Μερικά άτομα με αυτισμό ανταποκρίνονται καλύτερα και έχουν βελτιώσει την βλεμματική επαφή και την ομιλία, αν ο δάσκαλος αλληλεπιδρά μαζί τους ενώ κινούνται σε κούνια ή αν είναι τυλιγμένα σε ένα στρώμα. **Η αισθητηριακή πληροφορία από την αιώρηση ή την πίεση από το στρώμα, βοηθάει συχνά στην βελτίωση της ομιλίας.** Οι αιωρήσεις, ταλαντώσεις και πιέσεις πρέπει πάντα να γίνονται ως ένα διασκεδαστικό παιχνίδι. **Δεν πρέπει ποτέ να εφαρμόζονται δια της βίας ή να επιβάλλονται.** Για περισσότερες πληροφορίες συζητήστε με τον Εργοθεραπευτή του παιδιού σας.

Μερικά παιδιά και ενήλικες μπορεί να **τραγουδούν αντί να μιλούν.** Αυτά τα παιδιά μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα αν οι λέξεις και οι φράσεις τους δοθούν τραγουδιστά. Μερικά παιδιά με ακραία ευαισθησία στον ήχο θα ανταποκριθούν καλύτερα αν ο δάσκαλος τους μιλά με χαμηλό ψίθυρο. Ο Λογοθεραπευτής του παιδιού σας θα σας ενημερώσει περισσότερο.

Μερικά μη λεκτικά παιδιά και ενήλικες **δεν μπορούν να επεξεργαστούν οπτικές και ακουστικές πληροφορίες ταυτόχρονα.** Είναι “μονοκάναλοι”. Δεν μπορούν να βλέπουν και να ακούν την ίδια στιγμή. Δεν θα πρέπει να ζητήσουμε σε αυτό το παιδί να κοιτάξει και να ακούσει την ίδια στιγμή. Θα πρέπει να δοθεί είτε μια οπτική εργασία ή μια ακουστική εργασία. Το μη ολοκληρωμένο νευρικό τους σύστημα δεν είναι σε θέση να επεξεργάζεται ταυτόχρονα οπτικά και ακουστικά εισερχόμενα.

Σε μεγαλύτερα **μη λεκτικά** παιδιά και ενήλικες, η **αφή** είναι συχνά η πιο αξιόπιστη αίσθησή τους. Πολλές φορές είναι ευκολότερο για αυτά τα άτομα να αισθάνονται απτικά. Μπορούμε να τους διδάξουμε τα γράμματα επιτρέποντάς τους να έρθουν σε απτική επαφή με πλαστικά γράμματα. Μπορούν να μάθουν το ημερήσιο πρόγραμμα τους με το να το αισθανθούν απτικά λίγα λεπτά πριν από την προγραμματισμένη δραστηριότητα. Για παράδειγμα, δεκαπέντε λεπτά πριν από το γεύμα

δίνουμε στο άτομο να κρατήσει ένα κουτάλι. Δώστε σε αυτό το παιδί να κρατήσει ένα αυτοκίνητάκι λίγα λεπτά πριν πάτε στο αυτοκίνητο ή το λεωφορείο.

☑ Μερικά παιδιά και ενήλικες με αυτισμό **θα μάθουν πιο εύκολα** εάν το πληκτρολόγιο του υπολογιστή έχει τοποθετηθεί κοντά στην οθόνη. Αυτό επιτρέπει στο άτομο να δει ταυτόχρονα το πληκτρολόγιο και την οθόνη. Μερικά άτομα έχουν δυσκολία να **θυμούνται** αν πρέπει να κοιτάζουν προς τα πάνω αφού έχουν χτυπήσει ένα πλήκτρο στο πληκτρολόγιο.

☑ Μη λεκτικά παιδιά και ενήλικες θα το βρουν **ευκολότερο να συνδέσουν λέξεις με εικόνες** αν δουν την τυπωμένη λέξη και την εικόνα σε μια κάρτα (αυτή είναι η φιλοσοφία του PECS και του TEACCH). Μερικά άτομα δεν κατανοούν γραμμικά σχέδια, γι αυτό συνιστάται να εργάζονται με πραγματικά αντικείμενα και φωτογραφίες πρώτα. **Η εικόνα και η λέξη πρέπει να είναι στην ίδια πλευρά της κάρτας.**

☑ Ορισμένα αυτιστικά άτομα **δεν γνωρίζουν ότι η ομιλία χρησιμοποιείται για την επικοινωνία**. Η εκμάθηση της ομιλίας μπορεί να διευκολυνθεί εάν **οι γλωσσικές ασκήσεις προωθούν την επικοινωνία**. Αν το παιδί ζητά ένα ποτήρι, τότε δώστε του ένα ποτήρι. Αν το παιδί ζητά ένα πιάτο ενώ θέλει ένα ποτήρι, τότε δώστε του ένα πιάτο. Το παιδί πρέπει να μάθει ότι όταν λέει λόγια, συμβαίνουν συγκεκριμένα πράγματα. Είναι πιο εύκολο για ένα άτομο με αυτισμό να μάθει ότι τα λόγια του είναι λάθος αν η λανθασμένη λέξη είχε ως αποτέλεσμα ένα εσφαλμένο αντικείμενο.

☑ Πολλά άτομα με αυτισμό έχουν **δυσκολία στο να χρησιμοποιήσουν το ποντίκι του υπολογιστή**. Δοκιμάστε μια μπάλα με κυλίνδρους που έχει ένα ξεχωριστό κουμπί για να κάνουν κλικ. Παιδιά με αυτισμό και δυσκολίες **κινητικού ελέγχου** στα χέρια τους το βρίσκουν πολύ δύσκολο να κρατήσουν το ποντίκι σταθερό ενώ κλικάρουν. Συζητήστε με τον Εργοθεραπευτή του παιδιού σας.

☑ Τα παιδιά που **δυσκολεύονται στην κατανόηση της ομιλίας**, δυσκολεύονται να διαφοροποιήσουν κάποιους ήχους. *Temple Grandin: «Ο Λογοθεραπευτής μου με βοήθησε να μάθω να ακούω αυτούς τους ήχους με το να τεντώνομαι και να παίρνω βαθιά ανάσα πριν να προφέρω τους ήχους των συμφώνων»*. Ακόμα κι αν το τεστ ακοής στο παιδί είναι καθαρό, μπορεί να έχει δυσκολία να ακούσει κάποια σύμφωνα. Τα παιδιά που μιλούν με ήχους φωνηέντων, συνήθως δεν ακούν καλά τα σύμφωνα ή μπορεί από την άλλη να έχουν δυσκολία να τοποθετήσουν σωστά τη γλώσσα στο στόμα ώστε να παραχθεί το σύμφωνο.

☑ Αρκετοί γονείς παρατηρούν ότι η χρήση των **υποτίτλων** και από τις **λεζάντες** στην τηλεόραση βοήθησαν το παιδί τους να μάθει να **διαβάζει**. Τα παιδιά ήταν σε θέση να διαβάσουν τις λεζάντες και να ταιριάζουν τα έντυπα λόγια με τον προφορικό λόγο. Η χρήση ενός από τα αγαπημένα του προγράμματα σε DVD είναι χρήσιμη, επειδή η ταινία μπορεί να παίξει ξανά και ξανά.

☑ Ορισμένα άτομα με αυτισμό **δεν καταλαβαίνουν** ότι το ποντίκι του υπολογιστή κινεί το βέλος στην οθόνη. Μπορούν να μάθουν πιο εύκολα αν ένα βέλος σε χαρτί που μοιάζει ακριβώς με το βέλος στην οθόνη κολληθεί στο ποντίκι ή αν χρησιμοποιηθεί οθόνη αφής.

☑ Παιδιά και ενήλικες με **προβλήματα οπτικής επεξεργασίας** μπορεί να δουν τα τρεμοπαίγματα στις οθόνες υπολογιστών ή στην τηλεόραση και αυτό τα ενοχλεί και τα ταράζει μη θέλοντας να έρθουν σε επαφή με αυτές τις συσκευές. Μπορούν να δουν μερικές φορές καλύτερα σε φορητούς υπολογιστές και επίπεδες οθόνες που έχουν λιγότερο τρεμοπαίξιμο.

☑ Τα παιδιά και οι ενήλικες που φοβούνται κυλιόμενες σκάλες συχνά έχουν προβλήματα **οπτικής και αισθησιακής επεξεργασίας**. Συχνά φοβούνται την κυλιόμενη σκάλα, επειδή δεν μπορούν να καθορίσουν πότε να ανέβουν και πότε να κατέβουν από αυτή. Αυτά τα άτομα μπορούν επίσης να μην είναι σε θέση να ανεχτούν όπως προαναφέρθηκε φώτα φθορισμού. Τα γυαλιά ηλίου μπορεί να τους φανούν πολύ χρήσιμα. Ρωτήστε επίσης τον Εργοθεραπευτή του παιδιού σας για περαιτέρω πληροφόρηση.

☑ Τα άτομα με **προβλήματα οπτικής επεξεργασίας** συχνά βρίσκουν ευκολότερο να διαβάσουν εάν χρησιμοποιηθεί η μαυρόασπρη εκτύπωση σε έγχρωμο χαρτί για τη **μείωση της αντίθεσης**. Δοκιμάστε το

γκρι, γαλάζιο ή ανοικτό πράσινο χαρτί. Πειραματιστείτε με διαφορετικά χρώματα χαρτιού. Αποφύγετε το φωτεινό κίτρινο (μπορεί να βλάψει τα μάτια του ατόμου).

☑ **Η διδασκαλία της γενίκευσης** είναι συχνά ένα πρόβλημα για τα παιδιά με αυτισμό. Για να διδάξουμε ένα παιδί πχ να συγυρίζει τον χώρο του, πρέπει να διδάσκεται σε πολλές διαφορετικές τοποθεσίες. Αν διδάσκεται μόνο σε μία τοποθεσία, το παιδί θα νομίζει ότι ο κανόνας εφαρμόζεται μόνο σε αυτή τη συγκεκριμένη τοποθεσία. Αυτός είναι και ο λόγος που **αποφεύγεται** μόνο η εκπαίδευση κατ'οίκον γιατί το παιδί δυσκολεύεται να γενικεύσει.

☑ Ένα κοινό πρόβλημα είναι ότι ένα παιδί μπορεί να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει την τουαλέτα σωστά στο σπίτι, αλλά να αρνείται να την χρησιμοποιήσει στο σχολείο. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε **αδυναμία** να αναγνωρίσει την λεκάνη του Σχολείου γιατί μπορεί να έχει κάποιες μικρές διαφορές σε σχέση με αυτή του σπιτιού. Η Hilde de Clerq αναφέρει ένα αγόρι που χρησιμοποιούσε μόνο την λεκάνη στο σπίτι του που είχε μαύρο κάθισμα. Ο δάσκαλός του κατάφεραν να το κάνει να χρησιμοποιήσει την λεκάνη στο σχολείο με την κάλυψη του λευκού μέρους της με μαύρη ταινία. Σταδιακά η ταινία απομακρύνθηκε και το παιδί αναγνώρισε τις λευκές λεκάνες ως «λεκάνη». **Ο τρόπος που σκέφτονται τα παιδιά με αυτισμό πρέπει να μελετηθούν πάρα πολύ προσεκτικά.**

☑ Η **αλληλουχία** είναι πολύ δύσκολη για τα άτομα με σοβαρό αυτισμό. Μερικές φορές δεν καταλαβαίνουν όταν μια εργασία παρουσιάζεται ως μια σειρά από βήματα. Ένας Εργοθεραπευτής δίδαξε με επιτυχία ένα μη λεκτικό αυτιστικό παιδί να χρησιμοποιήσει μια τσουλήθρα στην παιδική χαρά βοηθώντας το να χρησιμοποιήσει τα πόδια και το σώμα του στο ανέβασμα της σκάλας και κατέβασμα από την τσουλήθρα. Θα πρέπει τα παιδιά με αυτισμό να διδάσκονται με την αφή και την κίνηση αντί να τους δείχνουμε κάτι οπτικά. Κάτι αντίστοιχο μπορεί να γίνει για να μάθει το παιδί να φοράει τα παπούτσια του. Ο Εργοθεραπευτής θα πρέπει να βάλει τα χέρια του πάνω από τα χέρια του παιδιού και να κινήσει τα χέρια του πάνω στο πόδι του ώστε έτσι να νιώσει και να καταλάβει το σχήμα του ποδιού του. Το επόμενο βήμα είναι η απτική αίσθηση στο εσωτερικό και το εξωτερικό ενός παπουτσιού. Κατόπιν, για να βάλει το παπούτσι, ο Εργοθεραπευτής οδηγεί τα χέρια με το παπούτσι στα πόδια και χρησιμοποιώντας την μέθοδο το χέρι του πάνω από το χέρι του παιδιού, κυλάει το παπούτσι πάνω στο πόδι του παιδιού. Αυτό επιτρέπει στο παιδί να **αισθανθεί** ολόκληρο το έργο του να βάλει το παπούτσι του.

☑ Οι **ιδιοτροπίες στην διατροφή** είναι ένα κοινό πρόβλημα. Συζητήστε με τον Εργοθεραπευτή του παιδιού σας για τους λόγους της **επιλεκτικής σίτισης**. Σε μερικές περιπτώσεις το παιδί μπορεί να είναι προσκολλημένο σε μια λεπτομέρεια που προσδιορίζει ένα συγκεκριμένο τρόφιμο. Η Hilde de Clerq διαπίστωσε ότι ένα παιδί έτρωγε μόνο μπανάνες Chiquita γιατί ήταν προσκολλημένο στις ετικέτες. Άλλα φρούτα όπως τα μήλα και τα πορτοκάλια ήταν εύκολα αποδεκτά από το παιδί όταν τοποθετήθηκαν σε αυτά ετικέτες Chiquita. Δοκιμάστε να βάλετε διαφορετικά αλλά παρόμοια τρόφιμα στο κουτί δημητριακών ή σε άλλο πακέτο αγαπημένου του φαγητού.

☑ Μερικά παιδιά φοβούνται νέα μέρη και δεν εμπλέκονται σε νέα παιχνίδια. Τα παιδιά αυτά έχουν μία **γενικευμένη αμυντικότητα**. Προτείνετε τους εσείς παιχνίδια με το να παίζετε με αυτά και προσέξτε εάν το παιδί τα κοιτάζει. Στη συνέχεια απομακρυνθείτε και δείτε εάν το παιδί θα το δοκιμάσει. **Μην πιέζετε ένα παιδί με αμυντική συμπεριφορά να παίξει δια της βίας με κάτι που φοβάται.**

☑ Μερικά παιδιά θέλουν να ακολουθούν συγκεκριμένες διαδρομές και ρουτίνες και κάθε αλλαγή σε αυτήν μπορεί να τα ταραξεί. Μπορείτε είτε να χρησιμοποιήσετε μικρά οπτικά βοηθήματα μέσω της **μεθόδου TEACCH** για να μάθουν να χρησιμοποιούν αλλαγές στο πρόγραμμά τους, είτε να χρησιμοποιήσετε αρχικά μικρά σαμποτάζ στις εμμονές τους. **Μην αλλάζετε το πρόγραμμά τους με βίαιο και απότομο τρόπο. Αυτά τα παιδιά ταραζονται πάρα πολύ με τις εκπλήξεις!**

Βασισμένο σε προτάσεις της Temple Grandin, Ph.D. στο “AUTISM RESEARCH INSTITUTE”
(<http://www.autism.com>).

Μετάφραση, επιμέλεια στα Ελληνικά, διασκευή: Αλεξάνδρου Στράτος

ΤΑ «ΚΑΝΕΤΕ» & «ΑΠΟΦΥΓΕΤΕ» ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ
(Βασισμένο στον δεκάλογο της National Autistic Association). Αλεξάνδρου Στράτος (copyright 2011)

	ΚΑΝΕΤΕ	ΑΠΟΦΥΓΕΤΕ
1. Έμφαση στην επικοινωνία	Δώστε ευκαιρίες επικοινωνίας (γιατί να επικοινωνήσει) μαζί με τους κατάλληλους τρόπους επικοινωνίας (πώς να επικοινωνήσει)	Την διδασκαλία επικοινωνίας χωρίς το παιδί να έχει κάποιο λόγο ή κίνητρο ή μηχανισμό για να το κάνει. Όχι εκπ/ση ομιλίας χωρίς επικοινωνία
2. Έμφαση στην κοινωνική αλληλεπίδραση	Είναι καίριο σημείο το παιδί να ενδιαφερθεί για εσάς και γι αυτό που θα κάνετε μαζί (έμφαση στην ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης κατά τη συνεδρία)	Να κάνει το παιδί κάτι επειδή απλά του το ζητάτε και να υπακούσει χωρίς κάποιο εσωτερικό κίνητρο.
3. Διδασκαλία αποδεκτών εναλλακτικών προτύπων	Προσαρμοσμένοι τρόποι για αυτορύθμιση και εκτόνωση του άγχους. Εκμεταλλευτείτε τις εμμονές, σεβαστείτε/αλλάξτε τη διέγερση σε αυτοερεθισμούς.	Να σταματήσετε την εκδήλωση του άγχους. Οι «στερεοτυπίες» και οι εμμονές δεν σταματούν με τιμωρίες και απαγορεύσεις.
4. Χρήση οπτικών μέσων	Εκμεταλλευτείτε το οπτικό σύστημα (χρησιμοποιείτε κάρτες και οπτικά συστήματα επικοινωνίας & δόμησης ακόμη και αν το παιδί δείχνει ότι δεν τις χρειάζεται)	Να μιλάτε πολύ στο παιδί. Απλά το αγχώνετε και το ταράζετε χωρίς να πετυχαίνετε την οργάνωσή του.
5. Προβλεψιμότητα των καταστάσεων	Σεβαστείτε τις αισθητηριακές δυσκολίες, την ανάγκη για ομοιομορφία και τις δυσκολίες της κεντρικής συνοχής και σταδιακά αυξείτε τα ερεθίσματα	Να κάνετε εκπλήξεις. Τα παιδιά με ΔΑΦ βιώνουν τον κόσμο μας ως φοβικό και ακαταλαβίστικο και απλά τα ερεθίζουμε περισσότερο
6. Το παιχνίδι	Δώστε σε όλες τις δραστηριότητες την αβρότητα και το εσωτερικό κίνητρο του παιχιδιού για να αυξηθεί ο ιδεασμός και η επίλυση προβλήματος	Να μάθει το παιδί μία δεξιότητα μόνο για να την μάθει χωρίς κίνητρο ή με ακατάλληλο (εξωτερικό και όχι εσωτερικό) ενισχυτή
7. Η εξατομικευμένη και ομαδική εκπαίδευση	Εξ' ίσου έμφαση στην ατομική και στην ομαδική εκπαίδευση. Οργανώστε προστατευμένες ομάδες και επισκεφτείτε και με το Εκπ/τικό πλαίσιο.	Μόνο την ατομική εκπαίδευση. Το παιδί μπορεί να μάθει κάτι δυαδικά αλλά δεν σημαίνει ότι ξέρει και τι να το κάνει σε πιο «ανοιχτό» περιβάλλον
8. Η σημασία της γενίκευσης των κερτημένων δεξιοτήτων	Ερευνήστε εάν το παιδί χρησιμοποιεί αυτά που έχει κατακτήσει και σε γενικευμένα περιβάλλοντα και καταστάσεις. Όχι μόνο στην αίθουσα θεραπείας ή στο σπίτι.	Την μονοπεριβαλλοντική και μονοδιάστατη παροχή θεραπείας. Έχει ως αποτέλεσμα το φαινόμενο της μη γενίκευσης κατακτημένων δεξιοτήτων
9. Η δυνατότητα προσαρμογής και μετάβασης από το ένα πλαίσιο στο άλλο	Σεβασμός στον φόβο των παιδιών με ΔΑΦ στις μεταβιβάσεις. Χρήση οπτικών προγραμμάτων και κατάλληλη αισθητηριακή δόμηση του περιβάλλοντος	Τις συχνές, χωρίς λόγο και χωρίς κατάλληλη προετοιμασία μεταβιβάσεις. Ακόμη και αν δεν το δείξει, το παιδί με ΔΑΦ ταράζεται.
10. Η συμμετοχή των γονέων	Εκπαιδεύστε, εξηγήστε και ζητείστε από τους γονείς τη βοήθειά τους. Ζητείστε τους να εισέλθουν στη θεραπεία, δείξτε και ζητείστε τη συμμετοχή τους	Την απομόνωση των γονέων. Ο θεραπευτής δεν είναι θαυματοποιός, είναι απλά ειδικός σύμβουλος διορθωτικής εμπειρίας. Βοηθά στην αλλαγή στην συμπεριφορά των γονέων